

Huszonkilencedik évfolyam. 39. szám. Debrecen, 1909. Szeptember 25.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerre általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Debreceni Protosztáns Lap könyvnyomdája

elvállal mindennemű nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Béli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
Lakodalmi kártyákat Stb.

Hirdetések felvételnek

a kiadóhivatalban.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

Zongorát, = = Pianinót

A leghiresebb mesterek gyártmányai sehol elcsóbban nem vehetők mint

Reményi Mihály-

nál m. kir. zeneakadémia szállítójánál Budapest, Király-u. 58. Hangolások és javítások csakis a legképzettebb szakmunkások által eszközöltetnek helyben és vidéken. Képes árjegyzék minden hangszerről külön-külön kérendő.

COLIBRI!!!

a világ legkisebb zongorája csakis

REMÉNYINÉL.

DEBRECENI
PROTESTÁNS LAP
EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Szeptember.

Meleg még az ég boltozatja,
De már a színét hagyogatja,
A lomb is ritkul, haloványul
S oda a legszebb dal a fákrul.

Soh' se erőlködj, nap barátom,
Ez a mi sorsunk a világon.
A lángok lángja hevithet bár:
Ellobban a láng, elszáll a nyár!

A déli nap erőlködik még,
Hogy hátha a réginek hinnék.
Mindegy, — a nyárnak vége lesz már!
Akárhogy is, szeptember ez már!

— Ám túl a lombok ritkulásán,
A nyár végi sugár fogzásán:
Megtelik a lelkem reménnyel,
Ez őszi táj költészetével . . .

Nyárvégi nap sugára, hullj rám,
Nyárvégi lombsátor, borulj rám,
Zanitsatok meg bizni engem,
Égy eljövő szép kikeletben.

SZABOLCSKA MIHÁLY.

Az Orle. rejtélye.

Kilencszázan jelentkeztek az Orle. idei nagy gyűlésére és ez a szám az utolsó napokban még növekedni fog.

Lesznek ugyan, a kik a bejelentés dacára is elmaradnak, de még többen lesznek, a kik minden bejelentés nélkül is eljönnek.

Az eddig lajstromba vettek között vannak nemcsak szorosabb értelemben vett lelkészek is. Tudomásunk van róla, hogy világiak, még nők is részt fognak venni, mint közönség a gyűléseken.

Ez a körülmény is jelent valamit, a mint-hogy jelentőséggel birt kezdettől fogva az egész mozgalom és azzal bir ma is.

Az Orle. megalakulása válóságos esemény számba ment. Azzá tette a helyzet, a benső lényeg és azok a jelenségek, a mik alakulását kísérték. És azzá tették a reménykedések, a várakozások, az irtózások, a mikkel barátok és ellenségek felé fordultak.

A magyar református egyháznak minden állami szabadság és kiváltság nélkül mindig volt valami közjogi jelentősége a magyar államra és a közszabadságra nézve. A magyar ref. egyház papjai sohasem küzdöttek elvont osztály érdekekért s még a legsajátosabb szakszervekedések sem történhetett meg a legszélesebb körüldeklődés felkeltése nélkül.

Maga a tulajdonképeni mozgalom különben már évekkel ezelőtt megkezdődött, de nem lehetett jó végre. Országos társadalmi viszonyainak alakulása, állami helyzetünknek fejlődése kellett hozzá, hogy az Orle. megszülethessék s két hosszú esztendő még azután is, hogy az Orle. felőli közvélemény kialakulhasson.

Határozatlanul, úgy a hogy ma előttünk áll. A pusztá szak vagy osztálytömörülést meg nem illető horderővel és fontossággal. Még mindig bizonytalan körvonalakkal, mint az éjszaki vidéken az óriás árnyak. Még mindig rejtélyesen, mint a ghizei Sphinx a Thébe felé vezető uton.

Ez a Sphinx nem rejtély többé és az egyiptologusok apróra tudják, hogy mely korban és kik emelték s hogy az oroszlan törzsön nyugvó ember alaknak minő jelentősége volt, amiért a hívők tisztelettel hajlottak meg előtte, a hitetlenek pedig rettegéssel gondoltak reá. De elmondják azt is, hogy a beavatottakon kívül sem barát, sem ellenség nem volt tisztában annak lényegével.

Az Orle. Sphinxről is egy volt bizonyos, az, hogy vele ránk nézve is egy új időszak kezdődött s hogy benne és azokban, a kik körülötte csoportosultak a magyar ref. egyháznak, s a magyar államnak és benne a társadalmi haladásnak egy újabb tényezője támadt.

Ezt mutatja azon körülmény, hogy mind-

TÁRCA.

Régi diákbiüntetések.

Irta: dr. Dékány Kálmán m.-vásárhelyi tanár.

(Folytatás és vége.)

Érdekesek a marosvásárhelyi régi főiskola jelenleg református kollégium fegyelmi törvényei is. Multjából legyen elég annyit megjegyezni, hogy ez iskolának eredete, mint *particuláé* 1557-ig nyulik vissza. Mikor is a gyulafehérvári partialis gyűlés rendjeinek sürgetésére Izabella királyné megengedi a kiűzött barátok klastromának iskolává alakítását. Kollégiummá a Sárospatakról Gyulafehérvárra menekült iskola két tanára és 50 tanulója Marosvásárhelyre költözésével és a régi iskolával való egyesülésével vált 1718 április 30-án.*

Itt, minthogy tulajdonképpen két különböző irányú és fejlődési korszakból áll a kollégium története, nem érdektelen az 1557—1718-ig, az egyesülésig fennálló u.

* Koncz József. A marosvásárhelyi evang. reform. kollégium története. Marosvásárhelyt, 1896. 165 l.

n. *particula* törvényeivel külön-külön is foglalkozni. Ezek nem egyeznek meg sem a sárospataki, sem a gyulafehérvár-nagyenyedi iskolák hasonló intézményeivel, hanem részben egészben önállóknak látszanak.

Az iskola tagjai csupán „tisztességesen a rector engedélyével távozhatnak el, távozásukkor beszéddel kötelesek elbucszni a társaságtól. Az ezt meg nem tevőkre 25 pénzbírságot róttak.* Egyébb büntetések:

1. A ki az éjszakát az iskolán kívül töltötte vagy a kerítésen áthágott, az 25, másodizben 50 dénár büntetést fizet, harmadizben pedig ki is rekesztik az u. n. társaságból.

2. Az énekhar tagjai, ha mulasztanak, 3—5 dénárt fizetnek.

3. Temetés mulasztásának 3—5 pénz a büntetése.

4. Pénzbírsággal sujtják az iskolai tanulmányokban hanyagokat is. A IV-ik pont* a legnagyobb részletességgel sorolja fel az egyes szabálytalanságokat: a figyelem, éberség, iskolai feladatok, leckék, rendtartás meg nem tartására vonatkozó 3—15 dénárig terjedő bírságokat.

5. Egy pénzt fizet, a ki a latin nyelv kötelezettségét meg nem tartja és magyarul beszél.

6. A gyermekek bevétele és elbocsátása is a rector

* Uo. 69 l.

* Uo. 71 l.

járt megalakulásakor összeütközési ponttá vált, hogy mindjárt kezdetben erős politikai és társadalmi hatásokat váltott ki s a legellentétebb reménykedések célpontjául szolgált.

A tuzók mind a két táborban rögtön észre vették. A nyugtalan elemek tapsoltak neki és szerették volna magukkal ragadni. A maradiak gáncsolták és frontot fordítottak ellene. De észre vette a nagy társadalom is és példája nyomán mindenütt új csoportosulások keletkeztek és régi megoldatlan nagy kérdések ismét felszínre kerültek.

Nincs mit csodálkozni rajta, ha a konservatív, feudális klerikális irány fegyverhordozói is észrevették és noha kerülő utakon mindaddig meg is gátolták, hogy mint az államhatalom által elismert országos egyesület működhesse.

Hiába az Orle. nem a kath. népszövetség s nem az állam ellen fondorkodó nemzetiségi főpapok keblj egyesülete. *Az Orle. a magyar ref. papok szövetsége, de mint ilyen egy szabadelvű társadalmi mozgalom megindítója, melynek célja a modern magyar nemzeti államot kiépíteni* s ebben mind politikai, mind jogi, mind anyagi, mind szellemi tekintetben az *egyenlőséget és viszonyosságot* megvalósítani. Ez tulajdonképen az egyetemes ref. egyház hivatása is.

Ez volt hát az indoka annak a rosszakaratu elbánásnak, a melyben az Orle. alapszabályai

a magyar állam hatalmát dekomponáló irány képviselőinél részesültek. De ez magyarázza azt a tartózkodást is, melylyel a mi hivatalos köreink az új egyesülettel szemben viseltettek. Vezetőink attól féltek, hogy az egyetemes ref. egyház hivatását a lelkészek egyesülete veszi átál s a rész felébe kerekedik az egésznek.

Nem ez történt; a *Lelkészegyesület* nem-hogy gyengítette volna a történetileg kialakult egyházi szervezet erejét, ellenkezőleg még nevelte azt.

Kitünt ez a Vallásegyenlőségi Szövetség megalakítása alkalmával, de kitünt egyébként is, hogy a lelkészi kar szervezése a közegyház érdekében áll s hogy e szervezet közreműködése nélkül nagyobb szabásu egyház-társadalmi actió nem is képzelhető.

Nincs tehát semmi alapja annak a féltékenységnek, mely a *Lelkészegyesület* alapszabályainak kérdésében a konvent részéről megnyilvánulni látszott. Akár megerősítés, akár pusztá tudomásul vétel legyen is a mely formában a konvent az Orle. létéről értesülni kíván, ez a történetek után mind a két félre nézve közönyös dolog. A mi pedig az alapszabályoknak belügyminiszteri láttamozását illeti, mindenképen elengedhetetlen.

A mi léteünk szorosán a magyar alkotmá-

beleegyezésével szabad és 20 dénárig birságolják meg az ez ellen vétőt.

7. Nincsen külön kifejezett büntetés kiszabva, hanem csak érdemszerint a gyermekek tanítóira, kik nem végzik jól köteleességüket. Ugyanigy van a szabályzat a tolvajokkal, rakoncátlanokkal, pájkoskodókkal is.

8. A legszigorubb vesszőzést mérik az erőszakoskodókra, fegyverrel egymásra támadókra, valamint azokra kik ilyenre esábitják társaikat.

9. Szigoruan veszik a veszekedőt, istenkáromlót először és másodszor 25—50 dénár büntetéssel és nyilvános bocsánatkéréssel; harmadszor pedig megvesszőzéssel és becsületvesztéssel utasítják ki az iskolából.

10. Egy-egy pénzzel naponként bünhődik az, ki a kapott engedélyen túl marad ki az iskolából. Ha pedig a rector tudta nélkül falun tölti az éjszakát 25 dénárt köteles fizetni.

A törvények függelékében 50 dénárt rónak arra, ki ünnep vagy vasárnap ebédre hivatván valahová, ott tulsokat iszik és ezzel visszatértekor botrányosan viselkedik. Sőt karácsony, husvét és pünköst idején egyenesen megtiltják az ebédre való menetelt.

Az egyesülés után, mikor végrelegesen megalakul a kollégium a régi particula törvényei nagyjában megmaradtak s csupán a Sárospatakról hozott régi törvényekkel való egyeztetés okozott némi változást rajtuk. Azu-

tán 1796-ban, 1842-ben (az újabb idöket nem számítva) történtek az összes református erdélyi iskolákra, így a vásárhelyire is kötelező törvényalkotások és változtatások, melyek semmi újat és érdekeset nem tartalmaznak.

Érdekes még az 1795-ből származó az az intézkedés, melylyel a templombajárasra akarják szorítani a tanulókat szigorúsága miatt. Eszerint nyilvánosan az osztály előtt 12 korbács vagy vesszőütést kap a templomúlasztó, a nemes gyermek azonban egy garast fizet, valamint az is, ki elkésik a templomból.

Ezzel befejezzük az iskolai fegyelmi büntetésekre vonatkozó sorainkat. Nem változatos, érdekfeszítő dolgok ezek, de eléggé érdekesek ahoz hogy világot vessenek régi iskoláink belső életére, erkölcsi felfogására. Hiszen a szabályok nem eleve alkotódnak meg, hanem a szükség hozza létre őket. S a milyen az emberek felfogása a bünről, olyan felfogással szabnak büntetést. E régi fegyelmi intézkedések legnagyobbbrészt szigorúsággal sőt kegyetlen keménységgel vannak megalkotva. A testi fenyték, éheztetéssel, bezárással oaló büntetés napirenden való közönséges dolog. S ugyancsak jellemző, a pénzbirdságnak nyakori alkalmazása. Az így begyült pénzeket aztán vagy a büntetlenek osztották meg időnként maguk között, vagy pedig a kolégium pénztárába helyezték. Van eset rá épen a marosvásárhelyi iskolánál, hogy a szegény tanulók iskolaszereit vásárolták meg az ilyen büntetéspénzekben.

nyos modern állam lételéhez van kötve s mi az állam törvényeit megőrizni s az állam érdekét tisztelni tartozunk. Ez az érdek pedig azt követeli, hogy minden egyesület állami ellenőrizet alatt legyen, a miénk is, más egyházaké is.

De felesleges e kérdésben több szót váltani. Minden állami s nem állami alapszabályok nélkül, tisztán a magyar ref. lelkészi kar tagjaiban megnyilvánuló erkölcsi összetartozandóság erejénél fogva vagyunk és élünk.

A hivatalos egyház tagjaival való összekötésünk kellemes és bensős.

A lelkészi kar háromnegyede, az esperesi kara, csaknem teljesen hozzánk tartozik. A püspökök közül többen nyíltan rokonszenveznek velünk. *Eröss* Lajos a nagy tiszántuli egyházkerület püspökét pedig egyenesen tagjaink sorában tisztelhetjük. Ő az, a ki debreceni gyűlésünkön a Kálvin emlékbeszédet tartja, a ki izről-izre püspök és lelkészi jellegét és hozzánk való tartozását mégis hiven őrzi. Elnöktársa gróf *Dégenfeld* József és utánna a gondnoki karból *György* Endre, *Helmecczy* József *Bary* József s a többiek a világi rész eme kitünőségei pedig egyenesen pártfogóink közé tartoznak, a kiknek közbe lépését akkor, midőn némely ellenfeleink az egyházi és világi elem közötti feltékenység felkeltésével akartak bennünket lehetetlenné tenni — soha nem felejtjük el.

Itt az ideje, hogy minden lelkész társunk a ki eddig még távol tartotta magát tőlünk hozzánk csatlakozzék.

Itt az ideje, hogy lelkészjellegű tanáraink és tudósaink sorainkba lépjenek. Egyesültünk egy magasabb közösség, mely első sorban ugyan a szeretetnek, az egy hivatással bíró férfiaknak tisztvársi, baráti és testvéri közössége és összefoglaló kapcsa, de mely a tanításnak, az új eszmék felvételének, a továbbképzésnek, a megértetésnek és irányításnak is alkalma, eszköze és feltétele.

Minden jók keresik közreműködésünket s s minden magasabb szabásu liberalis kezdeményezés reánk számít.

Itt az ideje, hogy a kik sorainkból hiányzanak, a kiket mi szeretettel várunk és a kiket mi nagyrabecsülünk, egyesületünkbe lépjenek.

Itt az ideje, hogy az Orle. Sphinx rejtélye megszűnjék, hogy a benne, körülötte, felőle való bizonytalan vágyakozások korszerű munkálkodásnak és mindenki által ellenőrizhető programmnak engedjenek helyet.

A rejtélyek természete ugyan épen az, hogy bizonyos tekintetben mindig rejtélyek ma-

radjanak s a vágyaké s a reménykedéseké, hogy teljesen soha meg ne valósuljanak.

Igy lesz ez kétségtelen az Orleval is, melyben mint egy lelki szövetségben mindig lesz valami misztikum, de a melynek államhoz és hivatalos egyházhoz való viszonyát, a társadalmi körökkel és pártokkal való viselkedését, szóval ami külső helyzetét illeti teljesen tájékozva lehetünk.

Az eddigi fejlemények, a két éves mult bizonyosság nekünk arra, hogy az Orle. mind az egyházra, mind az államra nézve a szabadelvű irányba való békés fejlődést, a teljes viszonyosságot, a megerősödést és a tökéletesedést jelenti.

Itt az ideje, hogy ennek a programmnak megfelelőleg az Orle. működése gyakorlatilag is megkezdődjék s hogy az általános elv a tagok, a hivek az egyház érdekében is kifejtessék és hasznosítsák.

Ez fog történni Debrecenben, a magyar kálvinizmus székes városában, hová mindenfelől törekésznek és összejönnek most lelkésztársaink, jóakaróink, ügyünk barátai. A Kálvin János jubileumi esztendejében ide hozzánk jönnek a magyar kálvinista egyház papjai ünnepelni. Jönnek Debrecenbe, a magyar kálvinizmus székes városába, az egyetemi várossá fejlődő alföldi metropolisba. Isten hozza őket, legyenek üdvözölve egyen-egyen, s legyen üdvözölve különösen az, kinek neve az Orleval összefonódott, a kinek vezetése alatt eddig jutottunk: dr. Baltazár Dezső az Orle. elnöke.

Dr. Ferenczy Gyula.

Hazai román középiskolák.

A kulturának egyik leghatalmasabb fokmérője az iskola. A milyen mértékben hozzák meg: állam, felekezet és társadalom az áldozatot az iskoláztatás érdekében emelkedik egy nemzetnek kulturális élete is.

Mostanában erős feljajdulás hangzott el a román egyház vezérembereinek ajkáról a kultuszminiszternek egy nagyon is szelid és igazságos rendelete ellen, mely különben sem céloz egyebet, mint azt, hogy az állam által fentartott tanintézetekben a vallástanítás magyar nyelven történjék. Ez a minimális követelmény, melyet egy önérzetes állam méltán megvárhat azoktól, a kik anyagi segítségét igénybe veszik, éktelen kirohanásokra ragadtatta és táborba állította az összes román és szerb püspököket. Mi lesz e kirohanásnak vége? . . . Nincs kizárva, hogy valami modus vivendi talál majd az állam, a mivel — a koalíciós kormány csak közismeretű erkölcsi gyengeségét tetőzi be.

Csodálatos és szinte érthetetlen ez a jajgatása a román egyháznak! Nincsen olyan állam, mely olyan bírkatürellemmel nézze el a különböző nemzetiségek okvetetlenkedéseit, mint épen a miénk. S talán ez a

gyengeség okozza azt, hogy egész vakmerően kiabálják eztán teli képzelt sérelmeikkel az egész világot.

Ha van nép, mely a magyar államnak — kulturális téren hálával tartozik, úgy épen a román nép az. Hiszen kulturális intézményeiknek modernebb fejlesztéséhez épen a magyar állam járult legnagyobb mérvben akkor hozzá, midőn a volt erdélyi határörvidék óriási vagyonát a király, mint kincstári birtokot nekik ajándékozta oda. Ez a vagyon ma már milliókra rug, melynek jövedelme román iskolák fentartására és tanulók ösztöndíjára fordítatik.

Sőt azt is állíthatjuk, hogy az állam a multban is mindig azoknak a nemzetiségi felekezeteknek kedvezett inkább, a kik leghivebben agitáltak a magyar állam-szeme ellen. Ha ez így nem állana, nem tűrné el csak egy percre sem, hogy azok a terjedelmes állami eredetű birtokok a román püspökök kezén továbbra is ott maradjanak. S nem nézné el, hogy míg a legmagyarabb felekezet lelkészei koldusszegénységben nyomorognak, addig ezek az oláh agitátorok jólétben daskálnak.

Jó lenne pedig azoknak megszivlelni azt, hogyha azt a szegény, lelki sötétségben élő román népet csakugyan fajilag is boldogítani akarják, akkor kulturális téren nemcsak nekik kell a legtöbb áldozatot meghozni, de örömmel üdvözölni az állam részéről is minden olyan törekvést, a mely e téren helyzetüket javítani és emelni törekszik.

A román nép ma hazánkban, kivéve a felvidéki szegény ruthén népet, a kultura legalacsonyabá fokán áll.

Ezer román közül 796 teljesen analfabéta; akkor midőn ezer magyar közül 610, ezer német közül pedig 679 tud írni és olvasni.

A románok analfabétáinak eme nagy száma onnan ered, hogy a román tanköteles gyermekek közül csak 64,3% járt iskolába akkor, a midőn a magyar tankötelesek közül 81,8%, a német tanköteles gyermek közül pedig 89,9% tett eleget iskolai kötelezettségének. Még elremitőbb a szám, ha vesszük, hogy a közép és felső iskolákban 100,000 románra 151 tanuló esik; a felsőbb iskolákat (akadémiák, egyetemek) pedig százezer román közül csak 18 látogatja.

Az alacsony fokon álló kulturaival karöltve jár az erkölcsi züllés, a mely a nagy számu vadházasságban élőknel nyilvánul meg leginkább s a törvénytelen szülötteknek 16,4%-át szolgáltatja. Az elitáltak közül százezer románra 618, míg a magyarra 488, a németre pedig csak 204 elitelt esik.

* * *

Ezek a számok ékesen beszélnek a románság szellemi és erkölcsi degenerációjáról s ha hozzávesszük azt, hogy az összes hazai nemzetiségek közül egyedül a románok azok, a kiket vezetőik mesterségesen is elzárnak a magyar nyelvtől, kulturától és társadalomtól: megtaláljuk a nagy hanyatlás okát is. Elvész a nép, mely tudomány nélkül való s a románok a legrövidebb uton haladnak már e veszedelem felé.

Az állam szempontjából azért teljesen magukra kellene hagyni őket és minden erőt a magyar elem kulturális és anyagi fejlődésére fordítani. Gyenge kulturális

épitményeik minél hamarabb összedölnének s megszűnének bennünket fenyegetni.

Az állami kényszer az, mely intézményeiket összetartja és fejleszti. S az állam minisztereinek hibás intézkedései, visszazívott rendeletei, mely szarvokat megnöveli.

Erről tesz tanubizonyságot a mult s erről győződünk meg a román középiskolák és középiskolai oktatás szám-bavételénél, a melyről alkalmilag még el akarok egyet-mást mondani.

Dr. Márk Ferenc.

Viszhang Mitrovics Gyula „Kálvinizmus és a művészetek“ című cikkére.

Abban a meggyőződésben vagyok, hogy Mitrovics Gyula a „Debreceni Protestáns Lap“-ban közreadott cikkében nem egy lelkészársam lelkében élő régi gondolatnak s vágyódásnak adott szerencsés kifejezést.

Teljesen igaza van minden sorában. A református kultusból a kedélyre hatónak, az aesthetikai fenségesnek nélkülözése vagy épen kiküszöbölése csak az akció és reakció tulzó törvényének időszerű tünete volt csupán s az örök művészinek hadat üzeni még a Kálvin emlékében sem szerencsés dolog.

„A katholicizmusnak a képimádásig fajuló művészi tobzódása váltotta ki a protestantizmus más irányu tulzásának a reakcióját; a renaissance pogány művészet imádása a képfaragás ótestamentomi irtózatát.“

A reformatio a bibliától való eltérésnek üzent hadat és nem az aesthetikának, a szépnek a művészetnek. A bálványimádás ellen emelte fel tiltó szavát s nem lehetett ellensége a kedély, a szív édes táplálékának, a fenségesnek.

Csak az értelem — így mondjuk mi. De hát ki állítaná azt, hogy a művészet megölje az értelemnek? Lehet-e vad ember kellemes, vonzó, művészi?

Nem a lelki életnek felséges megnyilvánulása, mozzanata-e a vallás? Nem nélkülözhetetlen eleme-e a lélek életének az értelem mellett az érzelem, a kedély?

Ezt nagyon is tudják a katolikusok s nagyon is szerencsésen érvényesítik kultuszukban.

Épen abban áll elterjedtségük egyik kriteriuma, hogy a vallásban a kedélynek sokat áldoznak.

Kálvint a végletekig vitt puritán egyszerűsége a libertinusok erkölestelensége megfékezésének ultima ratiója vitte. Más viszonyok más körülményeket engednek sőt kívánnak sokszor meg.

Mennyire emeli egy bölcsek kedveltségét, ha rideg mogorvaságát a szívnek, — vegyes társaságnak is tetsző kedvességével cseréli fel?

Mit veszítene a reformátusok templomának kultura, ha annak csupán az értelmet foglalkoztató ridegségén és komolyságán a kedélyt, a szívet is édesen, fenségesen, emelkedetten gyönyörködtető művésziesség (de nem színésziesség) ömölnék el?!

Oh ha én olyan templomban, mint a debreceni vagy sárospataki, vagy csak a döghei, — csak fél akkora orgona mellett, mint a mátyástemplomi, — csak fél olyan karének mellett, mint a basilikatemplomi — és mármost hozzá kell vennem magamat is — csak fél

olyan szónoklással hathatnék hiveim és más hallgatóim lelkének az égiek felé emelésére, mint sok közismert jeles egyházi szónokunk, bizonyosan több javunkra kötött reverszalissal dicsekedhetném a kanonika visitációknak!

Visitor-koromból tapasztalatból tudom, hogy néhol az ilyenféle kérdésekre: vannak-e akik isteniszteleteinket kerülik, más templomba járnak, kárunkra reverszalist adnak stb. tagadó választ diktálnak be ott, a hol igennel felel az élet,

Nem tagadom: az én hiveim közül valószínűleg másutt is akad ilyen egypár, aki minden évben Pöcsra jár bucsura és halottak napján kivilágítja kedveseinek sirját, ha Kalávin-módra dörgöm is neki, hogy anathema sit! De azért nem féltém, hogy kitér; legjobb hivem, hűségesen eljár mindig templomunkba, a reformáció emlékünnepre is, a hol mindig alkalma van a pöcsi bucsu értékéről meggyőződni.

A kedélynek a szívnek eledele még nem pópista éték s ebből a táplálékból nálunk is több eltérne. Ez az én szerény tapasztalatom is, melynek alapján a Mitrovics Gyula nagybecsű cikkének — kár, hogy eddig nem kellett viszhangot* — a záró sorait én is aláírom. „Mentől több szárnya van a lékeknek, annál magasabbra emelkedhetik.”

Szárnyakat hát, hogy repülhessünk mi is.

H. F.

Jeremiádák az új adókulcs életbe léptetése felett.

Jóslatom hamar beteljesedett. Azt irtam nevezetesen a múlt évben e becses lapban, hogy ha az új egyházi adókulcs úgy lesz életbe léptetve egyházainkban, hogy az egyháztagek terményt nem fognak fizetni; akkor a belhivatalnokok — ha a gabona ára felszökken, nagyon károsodnak.

Ime az adócsökkentési segély az új adókulcs életbe léptetésével káros is lett, keserűen tapasztaljuk. Az adócsökkentési segély oly fegyver lett kezünkben, mely visszafelé sült el. Fájdalom, hogy úgy történt. A „dei ira” ellenünk fordult. Majdnem felényire apadt a folyó évben fizetésünk a nagy terménydrágaság miatt. Hol van most már a drágasági pótlék, mely ellensúlyozza nagy kárunkat?

Belecséppentünk oly időben az adócsökkentési segélybe, az új egyházi adókulcs életbe léptetésével, mely véghetetlenül hasznos és jó az egyházi adót fizető egyháztageknek, de nagyon káros és adósságba merítő a belhivatalnokokra nézve most.

És hogy a keserv pohara ezzel is teljék, a nyugdíjintézeti befizetésekkel is most vagyunk terhelve.

Bizony nem most, és nem úgy lett volna annak ideje. Az idő is, de főként a mód rosszul lett kiválasztva. Nem voltak látnokaink, kik az alkalmas időt és alkalmasabb módot megjósolhatták volna. Most már elmondhatjuk az új adókulcsra vonatkoztatással az egyszerű embernek a jégesőre mondott kifakadását: Adtál uram esőt, de nincs köszönet benne.“

* De hogy nem, hiszen ez a cikk is viszhang és hangzik még több is. Szerk.

Én ebben a dologban a szatmáriak álláspontján voltam és vagyok. Ohajtom is, hogy az ő okos és helyes álláspontjuk győzzön. Azaz maradjon meg a terményfizetés, ahol az eddig megvolt. Hisz így is könnyítve lesz az egyházi adót fizető egyháztagek terhén, mert kevesebb terményt fognak fizetni.

A mostani állapot, mibe jutottunk a gabona drágasága miatt elviselhetetlen.

Ha meg nem lesz változtatva, eredeti alapjára azaz a terményfizetésre vissza nem lesz vive a belhivatalnokok fizetése; akkor kísérteni fog a mellé az egyháztagek részéről, a belhivatalnokok által haszonélvezett tulajdont képező földeknek, az egyház részére oly módu sekularizációja, melynélfogva a belhivatalnokok nem lesznek többé haszonélvezői azon földeknek, melyeknek haszonélvezői voltak; hanem csakis a lelkészi fizetés levélben értékelt összegét, mint föld tiszta hasznát kapják az egyháztól. És így sok egyházban nem lenne a kerten kívül — talán néhol még ezt is elvonnék — a belhivatalnokok haszonélvezetében egy talpalatnyi föld sem.

Térjünk vissza a régi alapra, vagyis hogy terményt is fizessenek hiveink. Zörgessünk ott ahol kell és kérjük, hogy hiveink egyházi adóba terményt is fizessenek, én hiszem kérésünk teljesítve lesz. Mert nagy anyagi bajok forrása lehet sok lelkész és tanítóra ha csak pénzzel fizetnek hiveink.

Remetei.

KÖZÉLETÜNK.

A nagyrabéi református egyház örömnépe.

A nagyrabéi egyháznak örömnépe volt szeptember hó 5-én; százéves, kívül-belől, tetőtől talpig megújított, orgonával ellátott templomát e napon szentelte fel.

Száz év! Annakelölte fapaticsos templomban dicsérték Nagyrabén a hives a Szentháromság egy igaz Istent. 1803-ban kezdtek hozzá az újtemplom építéséhez. A napoleoni hadjáratok zivatarai között építették s fejezték be. Micsoda építés volt az! Az egy téglán kívül minden anyagot messzeföldről, tengelyen szállították. S a mesterek fizetésében — az akkori gondnokok fogyasztékos „perceptái és erogatai”-ból kiolvashatólag, szalonna, kenyér, sódar, gomolya, s pint borok is voltak. De persze, ilyenféleből is gyűlt az építési költség. Sőt akadt, a ki üsző bornyut adott a templom építés céljára. A „communitás” földjét adta át, bevetették s termését pénzzé tették. Így gyűlték össze apáink az Isten dicsőségére szolgálókat.

A hiányos följegyzésekből kivehetőleg 1809-ben annyira épült a templom, hogy már benne tarthatták az isteniszteleteket. A régi templom más helyen állhatott. Hol? Nem tudni. Azt tudni csak, hogy 1809-iki lebontás alkalmával két embert agyonütött.

A templomba a 18-ik században készült két harang szolgáltatta a hiveset. Most ezek helyett is három új szereztetett be. Ünnepeles föltevésök június 23-án

volt. Orgona még nem volt a templomban. Részint közadakozásból, részint az egyház költségén Angster József és Fia pécsi jóhírnevű cég készítette 3920 koronáért a 8 fő és 8 mellékváltozatu, diszes, művészi kivitelű s mesterien hangolt orgonát.

Előző nap szeptember 4-én vizsgálta át szakértőleg Tóth Lajos hajduszoboszlói kántor-organista s teljes meglegedését nyilvánította felette. S méltán. Az Angster cég csak kiváló produkát.

A templomszentelés napjának közeledtét előző este a három harang zugása hirdette. Szeptember 5-én — fájdalom! egyre szakadó esőben — 9 órakor vette kezdetét az ünnepélyes aktus, azzal, hogy a parochián egybegyülekezett lelkészek, tanítók, presbiterok és a községi előljárók, a harangok elnémulása után a már egybegyülekezett közönség sorfala között vonult élén Dávidházy János esperessel a diszes vasrácsos kerítésen át a templom ajtaja elé. Itt elénekelt a gyülekezet a XCVI-ik zsoltár 5. és 6. versét. Ennek elhangzása után, helybeli lelkész pár szó kíséretében átadta a templom kulcsait az esperes urnak, ki aztán az Atya, Fiu, Szentlélek Isten nevében megnyitá az ajtót s a jelzett rendben megtörtént a bevonulás. Megnyiták az ajtók a nagy közönség előtt is és ellepte a templom zegét-zugát.

Majd felzendült az örömenek, a 74. dics. 1. és 2. verse s énekelte a nagyközönség buzgón, áhitattal.

Fennálló énekül az I-ső dicséret 7-ik versét énekelte a gyülekezet, ezután a 233. dics. 1. és 2. versét. Aztán Dávidházy János esperes lépett a diszes szószékbe s elmondta az ő kedves, áhitatot keltő módján gyönyörű fölszentelő imádságát. Annakutánna hangzott föl először Tóth Lajos hajduszoboszlói kántor ur keze alatt a lebilincselő hangu orgona, a XXXIII. zsoltár dallamával, melynek szövegét gyönyörködve zengette a közönség.

Tóth Ede szentpéterszegi lelkész prédikált aztán Aggeus II. 9. verse alapján lelkesen, szépen, mindvégig lekötve a hallgatóság figyelmét. Szabó József bárándi lelkész urvacsorai beszédet tartott, a teljesen új művészi szép márványlapu urasztala mellől. (Az urasztalát Szabó Károly nagyváradi műparos készítette. Oda illik bármely világváros templomába. A nagyrabéi nők ajándéka.) Varga Csongor derecskei segédlelkésszel osztotta ki az urvacsorát. Bortöltögetők és kenyéradogatók szintén lelkészekből teltek ki. Ballay Aladár dancsházai lelkész keresztelt aztán s végül Kozma Zsigmond nagybajomi lelkész mondta el az áldást kérő, berekesztő szép imát.

Fölszentelés után az óvoda nagytermében közebéd volt, a hol természetesen nem hiányoztak a lelkes pohárköszöntők. Helybeli lelkész a fölszentelést végző esperesre, az esperes a prezsbiteriumra és a gyülekezetre, Fülöp Gusztáv községi jegyző a fungáló lelkészekre, Farmasi Sándor egyházi jegyző, presbyter, a szomszéd testvér egyházak jelen levő tagjaira, a helybeli lelkész ismét a járás jelenlevő főszolgabirájára, Dr. Bakács Bélára s szolgabirájára a róm. kath. vallásu Bieliczki Ernőre; Szabó József bárándi lelkész az egyetértő, együtt munkálkodó egyházi és községi előljáróságra stb. stb. üritettek poharat, kijutván az orgonát készítő Angster cég jelenlevő képviselőjének, Tóth Lajos, Bakk Béla orgona kezelőknek a munkálat keresztülvitelén együttesen buzgólkodó presbitereknek, ezek között Öry Józsefnek különösebben is, mert az urasz-

talát körülvevő diszes rácsozatot ő maga, sajátkezüleg alkotta s ajándékozta. Értéke 6—700 korona.

Kedélyes, vidám hangulatban volt együtt a 83 főre tehető társaság délután 5 óráig, a mikor már a fiatalság várta, hogy táncra perdüljön. Megtörtént ez is s járta a tánc, mulatott az ifjuság — az orgona alapjavára s a maga kedvére — kivilágos kiviradtig.

Ha az ősök 100 évvel ezelőtt nehéz viszontagságos időben építették a nagyrabéi templomot, bizony sanyaru időben ujitották azt meg a ma élők is.

Mindazáltal a jó Isten segedelme célhoz vezette őket, a nagy Kálvin esztendejét ezzel is emlékezetessé tették. S lehetetlen itt szives köszönetet nem mondani mindazoknak, a kik a körülbelől 26—27 ezer koronára rugó költséges munkálatnak keresztülvitelében oly szivesen segédkeztek. Áldja meg az Isten őket. Áldja meg a fölszentelésen közreműködőket, ezek között Barcsa Mihály biharudvari-i segédlelkész urat is, a ki a délutáni istenítisztelet alkalmával hirdette az ígét fiatal, szép lelkesedéssel.

Ha az idő kedvezett volna, külsőleg is mennyivel szebb, népesebb lehetett volna az ünnepség. Így is Istené érette a dicsőség.

Sárréti.

K Ü L F Ö L D.

A Presbyteri Rendszert Követő Református Egyházak Világ-Szövetségének Kilencedik Nagygyűlése New-Yorkban.

(Folytatás és vége.)

A 7-ik nap, jun. 22-ike, a külmisszió napja volt, s Alexander Macalister cambridgei (Anglia) egyetemi tanár, a ki „Külmisszió a messze Keleten“ címen olvasott fel, azt mondta, hogy a kinainak nincsen hajlama a keresztényiségre. Állítását egy legujabbi keleti útjára alapította, amikor több missziót meglátogatott. Nem hiszem, mondá, hogy China szívvél-lélekllel vágnék az evangéliom után. China csak a nyugoti tudományt és tudást akarja, a melyről azt látja, hogy a szomszédjának, Japánnak oly sok csodát tett. És ezt a tudományt szivesen fogadja keresztényen kezekből, ha szükségesnek látja. A külmissziói területeken működő missionáriusok közül is többen tartottak e tárgyról felolvasást, így Dr. Gibson chinai missionarius, Lawson hiterítő (Selkirk) a mohamedán missióról, Dr. Laws missionarius Livingstoniából (Középfrika) és Dr. Crombie missionarius, a ki egy személyben lelkész és orvos is, az Új-Hebridák szigetéről.

A 8-ik napon, jun. 23-án, a belmisszióval kapcsolatos kérdéseket tárgyalták. Nagy Británia belmissziói munkájáról Dávid Paulin edinburghi világi delegátus értekezett, Canadáról Dr. Duval winnipegi lelkész szolt, az Egyesült Államokban végzett belmissziói munkát Dr. Thompson newyorki presbiterianus-lelkész ismertette. A falusi egyházakról Dr. Clever hagerstovni (Amerika) lelkész tartott felolvasást. Szerinte a vidékeken kétszer

annyi egyház és templom van Amerikában, mint a mennyi kellene. A templomoknak és egyházaknak ez a halmaza — ugymond — közönyösséget, ellenségeskedést és féltékenységet teremt és csak elenyészőn kevés vallásosságot.

Bennünket, magyar reformátusokat, szintén érdekelt az e napi ülés, mert Dr. Thompson előadásával kapcsolatban szóba hozott a magyarországi református egyház amerikai missziói munkája. Ez azonban mindössze csak annyiból állott, hogy Samuel Mc. Lanahan lawrencevillei lelkész a presbyterianus részről, D. A. Souders missziói szuperintendens pedig a Reformed Church részéről, arra kérték a Szövetséget, hogy járjon közbe ez ügyben a magyarországi református egyháznál. A Szövetség azonban a kérdésnek még csak a tárgyalásába sem bocsátkozott és egyáltalán semmi határozatot sem hozott, hanem azt a Western Section (nyugati osztály) hatáskörébe utalta. S mivel a legközelebbi világszövetségi gyűlés majd csak 1913-ban lesz, az ügy bármilyen irányu megtanácskozására elég idő kínálkozik. A Western Sectionnak különben, mint értesülők, a jövő évi februárban is lesz egy értekezlet-féléje.

A 9-ik napon, jun. 24-en, a válás és a mértékletesség voltak a tanácskozás legfőbb tárgyai. Dr. Dick philadelphiai presbyterianus lelkész erre vonatkozólag így nyilatkozott: Sajnálatos dolog — ugymond — hogy a keresztyén lelkészek nagyrésze nem sokat törődik a válással, sőt azt szentesíti, holott az ellenkezik a keresztyén egyház törvényeivel. A mig az egyházi fegyelem nem képes megakadályozni a lelkészeket abban, hogy elvált személyeket összeeskethessenek, addig hiábavaló azt várni, hogy az állam meghallgassa a válótörvény reformálására vonatkozó egyházi követeléseket. Szerinte a keresztyén egyháznak el kell tiltania a lelkészeit az elvált személyek összeeskethetésétől, kivéve, ha azok a Szentírás által is elismert okokból választottak el. Mert az amerikai törvényszék már a legszegényletesebb botrányok központjai lesznek épen a gazdag és épen a legelőkelőbb társadalmi állásban levő amerikaiak válópörrei miatt. (Ez így van. Sőt az is megtörtént, hogy némely amerikai bíró valóságos recordot ért el, amikor egy ugyanazon napon több mint kétszáz válópörben mondott felbontó ítéletet. Sehol a világon nincsen annyi válópör, mint Amerikában, de viszont az is igaz, hogy sehol a világon nem lehet olyan könnyen és megdölgondolatlanul házasságot kötni, mint Amerikában. Az utóbbi 20 év alatt mintegy másfél millió házasságot bontottak fel az amerikai bírák.) A mértékletesség kérdése körül támadt vitában Dr. Curry memphis-i lelkész azt mondta, hogy ő New-York városában csak egy részeg embert látott és ez is a Water-utcai misszióban térdre borulva imádkozott. Dr. Curry meglepődve olvasta egy new-yorki sörszállító kocsin ezt a feliratot: „A pokol kapuja sörfőzde.“ Szerinte a sörgyárakra ez a legtalálóbb kifejezés. A presbyterianusok ugyanis a teljes önmegtartóztatás hívei; korcsmáros, italméréssel foglalkozó ember még tagja sem lehet az egyháznak. Semmi neven nevezendő szeszes italt nem isznak és nem dohányoznak s egyházaik tagjai is csak „nem ivók“ és „nem dohányzó lehetnek.“ Ez a felfogás hát nagyban különbözik attól a magyarországi szokástól, a mely szerint igen sok vidéken a lelkészek bor-fizetést is kapnak díjlevél szerint. Hogy eszerint a presbyterianusok mindenféle tancnak és világi mulatságnak is esküdt ellenségei, az önként értendő.

Sir Chisholm, volt glasgowi (Skócia) polgármester „A mértékletesség kérdése Skóciában“ címmel olvasott fel és azt állította, hogy Skóciában kevesebb likőr-fogyasztás esik egy emberre, mint akár Angliában, Írországbán, Franciaországban, Németországban vagy épen Amerikában. Azt mondta, hogy náluk a korcsmák igazán be vannak zárva vasárnapon. és ekkor lehetetlen egy csepp szeszes italt is kapni. A népnek tekintélyes nagyobb része egyáltalában nem iszik szeszes italokat. Dr. Dodge new-yorki lelkész felolvasásában megállapította, hogy a szeszes italok miatt évente mintegy hat millió ember pusztul el Amerikában. A felolvasást tényekkel és megbízható adatokkal illusztrálta és mély benyomást tett a Szövetségre.

Az utolsó ülés jun. 25-én volt. Egyhangulag elhatározták, hogy Taft elnöknel interveniálnak két amerikai misszionárius ügyében, a kik egy hírlapi cikk miatt bűnügyi rágalmozási vád alatt állanak Afrikában, Congó szabadállamban. Robert Vatchorn, a ki a legutóbbi négy év alatt az Egyesült Államok kormányának bevándorlási főbiztosa volt Ellis Islandon, a bevándorlásról és a bevándorlókról tartott felolvasást. Azt mondta, hogy az ő szolgálati ideje alatt naponta mintegy 2500 külföldi vándorolt be Amerikába, a kiktől nagy mértékben függ Amerika nemzeti szerencséje és jövője.

A bucsu-gyűlés este 8 órakor volt. A külföldi delegátusok örömeiknek és köszönetüknek adtak kifejezést az amerikaiak vendégszeretetéért. Dr. Burell new-yorki lelkész, az újonnan választott elnök, elnökölt. Dr. Burell husz év alatt résztvett a szövetség minden gyűlésén és azt mondta, hogy az egyházi haladás ülésről-ülésre észlelhető volt. Igaz — ugymond — hogy kezdünk a polémia felé hajolni, de a viszálykodásnak egyetlen szava nélkül. Elhatározták, hogy a legközelebbi világszövetségi nagygyűlés Skótszágban, Aberden-ben 1913-ban fog megtartatni.

Ezekhez a jegyzetekhez, miket a Világszövetség ülésein készítettem, még hozzáadhatom, hogy a szövetségi nagygyűlések eddigelé a következő helyeken tartottak: Edinburgban (Skócia) 1877-ben; Philadelphianban (America) 1880-ban; Belfastban (Írország) 1884-ben; Londonban 1888-ban; Torontóban (Canada) 1892-ben; Glasgowban (Skócia) 1896-ban; Washingtonban (America) 1899-ben; Liverpoolban (Anglia) 1904-ben. A Szövetség alkotmánya 86 különböző vallásfefekezeti vagy nemzeti egyházból áll, a melyek szét vannak szórva mind az öt világrészen és a szigetcsoportozatokon és mintegy 25 millióra megy a népességük száma. Van 1250 egyházmegyéjük (presbyteri) vagy kormányzó testületük s itt a 20 év alatt 1406-al fogyott a számuk; a gyülekezetek száma 30,523, itt a szaporodás 4,733; lelkészek száma 28,105, a szaporodás 5,028; urvacsoarával élők száma 5,337,324, a szaporodás itt 1,615,144, vasárnapi iskolák száma 44,897; vasárnapi iskolai tanítók száma 340,144; vasárnapi iskolás növendék van 3,917,709; az összes adományok kitesznek 10,121,688 dollárt.

A Szövetségnek bizonyos külső fényt adott az, hogy üléseit New-York városának leggazdagabb és legbefolyásosabb presbyterianus templomában tartotta.

A Szövetség new-yorki gyűlésének eredményeit röviden talán így lehetne összegezni: A Szövetség szorosabb viszonyba hozta a külföldi misszionáriusokat s különösen egyesítette a brazíliai, chinai és más országok külföldi misszióit; az amerikai református és pres-

byteriánus egyházak között, a belmissziói munkában, összhangot hozott létre; a világ összes református egyházait az emberiség és a béke érdekében, arra ösztönözte, hogy az állam kormányainál lépjenek közre likőr kérdésekben, a mértékletesség és a vasárnap megünneplése ügyében; képebbé tette a presbyteriánus és a református egyházakat arra, hogy mint a reformáció hű gyermekei, az egyetemes keresztyén egyház életében és haladásában úgy szerepeljenek, mint egy nagyhatalom.

New-York, 121 East Seventh Street.

Kuthy Zoltán

new-yorki református esperes.

IRODALOM.

Debreczen egyházi irodalma.

A folyó hó 28-án kezdődő s nagyszabású református papi kongresszus, egyebek között, egyházi irodalmunkra is különösebben felhívja figyelmünket. Városunk ahol ezt a nevezetes kongresszust tartják, mint a hazai kálvinistaságnak eleitől kezdve főhelye, olykor mentsvéra, az egyházi irodalom ápolásában és fejlesztésében is ősidőktől fogva elől jár és vezet. Ahogy a *Méliusz* lángbuzgalma folytán létre jön itt az azóta folyvást működő s a korral együtt haladó és emelkedő könyvnyomda, a református lelkészek hitének, tudományának és égő lelkesedésének fényes bizonyosságul egymásután jelennek meg, egyesek, az egyház és a város bőkezűségéből és áldozatkészségéből, református egyházi irodalmunknak szebbnél-szebb alkotásai, melyekre mindenkor méltán büszkék lehetünk. A Farkas Andrásról és a Hofhalterektől vezetett nyomda szinte számanélküli egyházi kiadványai ma már nemcsak a kálvini reformációnak megbecsülhetetlen emlékei és forrásai, hanem a hazai kulturtörténetnek is igen-igen fontos okmányai.

Mindezekről bővebben írt már, ha szinte nem egészen kimerítően is, a mi nagyérdemű és oszlopként kimagasló egyházhistorikusunk, a genfi egyetemtől doktorrá avatott *Balogh Ferenc*. Az ősrégi városi nyomdának pedig, szakértő és avatott kéz munkája nyomán, most készül részletes története az 1911-ik évben bekövetkező 350 éves jubileumra. Ez fogja tüzetesen feltüntetni azt a kiváló jelentőséget, melyet Debreczen a hazai kulturában, kiváltképen pedig a református vallásos és egyházi irodalomban elfoglal.

Ez alkalommal csak rámutatunk erre a jelentőségre s Debreczennek e tekintetben az országban való kiváltságos állására. Hadd érezze az idesereglett jelen papi nemzedék, hogy „szent ez a hely, szent minden kis porszeme.” A régi nagyok lelke szól itt hozzánk

azokban a nagyszámu, derék irodalmi művekben is, a melyeket ők, idők folytán, a lelkek építésére, a hit erősítésére, a tudomány előbbvitelére s magyar református anyaszentegyházunk, sőt hazai irodalmunk gazdagítására létrehozta.

Az írók és pártfogók mellett, az egyházi irodalom fejlesztésére és terjesztésére, a könyvkiadók és könyvkereskedők voltak a legnagyobb befolyással. Debreczen e részben is, Isten jóvoltából, különös szerencsének örvendhet. Amint az isteni kegyelem a magyar református egyház központjává praedestinálta, úgy gondoskodott arról is, hogy kebelében derék könyvkiadó és könyvkereskedő cégek fáradhatatlan igyekezettel és kitartással karolják fel az egyházi irodalmat. A múlt század elején megvetik alapját a *Csáthy-féle* könyvkereskedésnek. Majd még szélesebb alapokon, létrejön a *Telegdy-féle* könyvkiadó- és könyvkereskedő vállalat, melynek a református egyházi irodalom valóban sokat köszönhet. Ennek a példáját és nyomait követi, mint utóda, a *Hegedüs és Sándor* könyvkiadó- és könyvkereskedő cég, mely páratlan agilitásával oly nagy arányban és széles körben terjeszti a protestans egyházi irodalmat, a milyenre nálunk még eddig példa nincsen. Így tette ez a cég Debreczen valóban a magyar prot. vallásos és egyházi irodalom központjává. Működése egyházi irodalmunk föllendítésére is jótékony hatással van, mert hiszen egyházi íróinkra is buzdítólag hat, ha tudják, hogy van cég, amely által műveiket világ elé bocsájhatták. Hány kiváló szellemi alkotás maradt a multban és évült el az asztalfiókban amiatt, mert kiadására a szegény papi vagy tanári író képtelen volt, más kiadót pedig széles e hazában nem talált.

A *Hegedüs és Sándor* cég ma már, főként a református egyházi irodalom nagy részének kiadását birtokába vette. Tájékozásul csak annyit említünk meg, hogy körül-belől 900, leginkább prot. theologiai műnek a kiadói joga illeti meg. Ezek közül jókora tömeg könyvnek a kiadását nem mástól szerezte meg, hanem maga a cég kitartó munkásságával hozta létre. Nagy és jelentős vállalatokba kezdett, melynél különös tekintettel volt a gyakorló papságra. Így adott ki számos *templomi imakönyvet*, több *egyházi beszédkötetet*. Így adja ki folyvást a terjedelmes *Debreceni Lelkészi tárt* s legujabban a *Csizmadiá-féle teljes Bibliái Szótárt*. A tudományos theol. művek kiadása által is hasznos szolgálatot tesz egyházi irodalmunknak. Ide vonatkozólag csak a dr. *Eröss Lajos* püspök *Apologetikáját* és a dr. *Antal Géza* *vallástörténet kézikönyvét* említjük meg. Munkássága kiterjed a *prot. iskolai irkákra* és a *tankönyvekre* is, melyekből évről-évre nagy tömeget bocsát forgalomba.

A prot. vallásos és egyházi irodalom érdekében kifejtett óriási és sikeres munkásságát méltányolta már korábban a tiszántuli református egyházkerület, az országos református tanáregyesület, ujabban pedig a refor-

mátus egyetemes konvent is, a mikor a népies *Kálvin-füzet* és a *Kálvin-arckép* kiadását reá bízta. E tekintetben oly buzgóságot fejtett ki, hogy a füzetből idáig 46500, az arcképekből pedig 15300 példány fogyott el; ennyi circulál a református közönség között, a mi bizonyára nagyon szép eredmény a mi eddigi irodalmi viszonyaink között.

A *Hegedüs és Sándor* cég — a mint halljuk — a papi kongresszusra összesereglett nagyszámu lelkészeknek óhajja bemutatni összes vallásos- és egyházi kiadványait. E célból a *Kossuth-utca 11. szám* alatti helyiségeiben **kiállítást rendez** a kongresszus tartama alatt. E kiállításban nemcsak könyvek lesznek, hanem a cég kiadásában megjelent egyháztörténeti képek is, ezek között a jelenlegi öt református püspöknek és főgondnoknak pompás kivitelű phototyp arc képei. Ajánljuk ez érdekes és tanuságos kiállítást a kongresszus t. tagjai figyelmébe.

Petőfi költeményeinek debreceni kiadása.

Sok szál füzte össze eddig is Petőfit Debrecen-nél ezentul még egy kapocs foglalja egymáshoz e két nevet. Megjelent e napokban Petőfinek egy új teljes kiadása, amely minden izében debreceni termék. Az új Petőfi-kiadást *Hegedüs és Sándor* a vidéknek egyik legtekintélyesebb könyvkereskedő és könyvkiadó cége bocsátja ki, a költemények elé *Kardos Albert*, „a debreceni Csokonai-kör“ titkára irt bevezetést, ugyancsak ő vigyázott a szöveg helyességére, a könyvnek csinos, tetszetős kötése *Dávidházy Kálmán* jó ízlését dicséri, a nyomtatás pedig *Debrecen sz. kir. város könyvnyomdájából* került ki. A kiadásban Petőfinek minden költeményét megtaláljuk a zsengekkel, töredékekkel és kétes szövegűekkel együtt, úgy hogy ennél teljesebb Petőfit nem ismer a magyar könyvpiac. Szívünkben üdvözöljük a debreceni könyvkiadásnak ezt az eseményét. Mi minden új Petőfi-kiadásban nemcsak a költészet hódítását, nemcsak Petőfi dicsőségének továbbterjedését látjuk, hanem várjuk és reméljük a hazai és szabadságszeretet erősbulését, a szabad eszmék, a népjogok nagyobb terfoglalását, a világoosság terjedését. Hiszen Petőfiben csendült meg először az új idők dala, hiszen nálánál önzetlenebbül senki sem harcolt a haladásért, az emberiség jövőjéért. Mi Petőfit legmegbízhatóbb és legyőzhetetlen bajtársunknak tartjuk a sötétség elleni küzdelmünkben, kivált a mai szomorú időkben, midőn a reakció, a klerikalizmus minden térre kinyújtja a maga fojtogató karjait, mikor föltámadt középkori törekvésekkel, a jezsuiták föléledt uralom vágyával kell ismét háborut olytatniok nemcsak a protestánsoknak, hanem

minden szabad gondolkozású embernek. Ismételve üdvözöljük a *Hegedüs és Sándor* céget az új, debreceni Petőfi-kiadás alkalmából és kívánunk ezen szép kiállítású Petőfinek minél szélesebb körű elterjedést a magyar költészet dicsőségére és az igazi demokrácia diadalára. Ajánljuk olvasóinknak és kivált a napokban városunkba gyűlő ORLE tagjainak szives figyelmébe. A több mint 800 lapra terjedő, kemény fedelű, Petőfi arc képevel is diszitett kötetnek ára 2 korona 40 fillér.

— **Csengey Gusztáv** eperjesi ev. theol. akad. tanár jelenti előfizetőinek, hogy „Izrael története“ című műve már sajtó alatt van, de terjedelmes voltánál fogva csak november végére jelenhet meg.

K Ü L Ö N F É L É K.

— **Három egyházmegyei gyűlés.** E számkra 3 egyházmegyei közgyűlésről is kaptunk tudósítást. A debreceni egyházmegye f. hó 21-en tartotta őszi közgyűlését Davidházi János esperes elnöklele alatt. E gyűlésnek két általánosabb érdekű mozzanata volt: a zsinati képviselőre beadatott szavazatok felbontása és ezzel a néh. Kiss Albert helyének a betöltése. Nt. Dicsőfi Józseffel szemben Szele György lett a boldog örökös, ki a debreceni lelkészek közül a híres kistempioni piaci Révész Imre-féle parochiat is elfoglalta és bírja. Birja sokáig békében! A másik elvi jelentőségű dolog volt a végrehajtási novella tárgyában beadott javaslat. Hogy az idevonatkozó rendelkezések és megszorítások alól az egyházi követelések kivéssenek. Az értekezleten Jánosi, a közgyűlésen Körösi Kálmán elleneztek a javaslatot, a mely ilyen formán elbukott.

— **Istenisztelet a máramarosi bércek között.** Máramaros megye foglal éppen véget, hol a magas hegyek érik majd az eget. Így tanultuk ezt régen s e magas hegyek között túl Szigeten van a nagybockói missiói egyház, hová a fehérpataki havasalji vidék is tartozik. E részen üdült a mi ifjúkori jóbarátunk Dr. M a g o s s György Debrecen városának tisztifőügyésze, erős kálvinista érzésű férfiú, közeli s távoli református egyházak ügyének kész támogatója és patrónusa. Három hetet töltött a rengetegben s mint vadász, halász s mint turista barangolta be a gyönyörű vidéket, melynek

csak az egy baja, hogy Magyarországon fekszik. Elragadtatva itt a hely szépségeiről s csak egy hiányt érez a várostól távol: a templomnak hiányát. Örömmel jelenik meg azért a kálvinista missionárius lelkész hívására, a ki e végső részekre istenitisztelet tartására jó. Főtiszt. püspök urunkhoz intézett levelében így ír erről az alkalomról: „Ma itt kálvinista istenitisztelet volt és Urvacsora osztás. Az itteni kálvinisták már igazán kisdud csapat. Férfiak, nők alig voltunk együtt többen 10-nél, ezek közül is jóformán csak hárman énekeltünk, az erdész, az állomásfőnök és én. Zsoltárunk is csak egy volt, a szolgáló lelkészé, a ki diktálta az éneket. Megható jelenet volt ennek a néhány embernek együttes istenitisztelete. Az én könyeim peregtek, sőt, ha visszagondolok, peregnek most is.“ Ime milyen az erős és igaz kálvinista embernek a mi egyszerű istenitisztelestünkön való részvétele. Magunk is megindulva olvastuk sorait és szívből kívánunk egyházunknak több olyan lelkes hivatottat, mint Debrecen város tiszti főügyésze Dr. Magoss György.

— **Doumergue E. Debrecenben.** Az ORLE nagygyűlésevel kapcsolataiban Doumergue E. a montaubani theol. fakultás igazgatója. Kálvin életének nagy tudományú történetírója is elfogulatlan városunkba. Tulajdonképen a reformáció emlékei által megszentelt helyeket és nevezetesebb helyeket látogatja. E körútjában jön hozzánk is debreceniekhez, ahol főtiszt. püspök urunknak szívesen látott vendége. Ő volt az, a ki a genfi Kálvin ünnepélyen Kálvin egyházi beszédeiről az akkortájt annyiszor emlegett felolvasást tartotta s kinek munkái Kálvinnól hosszú sorozatot alkotnak. A nagy Kálvin ünnepélyen, hiszen az lesz a lelkész közgyűlési alkalom, épen bele illik e nagy tudós megjelenése a nagy reformátor emlékének áldozó papi környezetbe.

— **A kolportázs a református egyházakban.** A hódmezővásárhelyi egyházon kívül sok egyházunk tudna a református jellegű s miniket érdeklő nyomtatványok elterjesztése körül nagyobb eredményeket elérni. Hódmezővásárhelyen az egyházi adminisztráció külön osztálya az ugynevezett sajtóügyi foglalkozik e feladattal és szép sikert tud felmutatni. A pénzügyi kockázat miatt azonban példája fájdalom követőkre nem igen talált, szólhatnánk a házról-házra való járatásról, az u. n. kolportázsról, de itt is meglehetősen romlott a helyzet. Hogy azonban mégis lehetne eredményeket elérni kitetszik a mi szeretett püspökünk kezdeményezéséből, ki a deb-

receni egyházra nézve maga vette kezébe az ügyet és a megfelelő megbizottaknak adott ajánló leveleivel fordult a hívekhez. A dolog eddig nagyon jól sikerült és rövid idő alatt is több száz egyházunkat ismertető irat Kálvin s másféle kép jutott a közönség birtokába. Ugy látjuk, hogy hasonló próbálkozás mindenütt megfelelő gyümölcsöket teremtenek.

— **Az alsószabolcs hajduvidéki egyházmegye** gyűlésének (szept. 22) az elnöki megnyitó és esperesi jelentés volt a szenzációja. Dr. Baltazár Dezső esperes gyönyörű beszédet mondott, melynek vezér motívumát azon felhívás képezte: hogy „Vissza Kálvinhoz és el a jezsuitizmustól.“ Ennek az akciónak az országos viszonyok és az Országos Lelkész Egyesület küszöbön álló debreceni nagy gyűlése adják meg a kellő keretet, melyről különben részletes tudósítást kaptunk. A gyűlésen egyébiránt az esperesi jelentés, két érdemes ünneplése és a rendes adminisztrációs ügyek találtak elintézését. Mindenesetre még közelebb vissza fogunk rá térni. Legutoljára kaptuk a beregi egyházmegyének gyűléséről szóló tudósítást, mert ez a három egyházmegye közgyűlése közül a legterjedelmesebb és részletesebb. A beregiek f. hó 8-án Beregszászon ülészetek és a legaktuálisabb kérdések és dolgok között az adócsökkentési segély dolgával, iskola ügyekkel és a gáti egyházat illető 100000 koronás adománnyal is foglalkoztak. Az érdekes tudósítást jövő számunkban fogjuk adni.

— **Egyházmegyék alakulása Szabolcs vármegyében.** Az új felsőszabolcsi egyházmegye esperesi hivatalra beadott szavazatok f. hó 22-én bontattak fel, melynek eredménye, hogy 46 szavazatból 42 szavazattal Vass Mihály gégenyi lelkész választott esperessé. A többi tisztviselői állásokra a szavazás okt. 13-iki határidővel elrendeltetett. A középszabolcsi egyházmegyében, az ugyanakkor felbontott szavazatok szerint, egyházi tanácsbírókká választottak: Andrassy Kalmán buji, Nagymáté Albert bákányi, Rác Gyula nagykalászi, Szabó Lajos nyirbátori lelkészek. Szikszay András ibrányi, Erdélyi Imre ramocsaházi lelkészek között új szavazás lesz. Világi tanácsbírókká választottak: gr. Dégenfeld Pál, dr. Mezössy Béla államtitkár, Mikecz Dezső alispán, Szikszay József a nyirbátori takarékpénztár, Nánassy Andor a nagykallói takarékpénztár vezérigazgatója. Egyházi főjegyző: Korocz József berceli, aljegyző: Vass János őri, és Bokros Eiek rohodi lelkészek. Világi főjegyzőségre

Mezőssy László főszolgabíró és Mikolay György gyulai jegyő között új szavazás lesz. Aljegyzővé Mikecz István vármegyei jegyő választatott meg.

* * *

Most miután a f.-szabolcsi egyházmegye kettéválása s az új egyházmegyék megalakulása megtörtént: az újfejlődés küszöbén meghatottan üdvözöljük a két egyházmegye tisztikarát espereseit és kívánunk nekik és egyházunknak szerencsét és kérünk munkáikra áldást.

Felelős szerkesztő:
Dr. Ferenecz Gyula.

Pályázat

A debreceni református kollégium Gazdasági Tanácsa pályázatot hirdet az újonnan szervezett „kollégiumi és egyházkerületi számvevői állásra.”

1. A megválasztandó számvevő jelenlegi teendői megvannak határozva a 276. U. 1903. sz. egyházkerületi közgyűlési határozattal meg erősített Pénztár Kezelési Szabályzat 11—13. lapjain és az 53. V. 908. számú egyházkerületi végzésben. Különben a jelenleg érvényben levő Szabályzat mellett fenntartja magának az egyházkerületi közgyűlés, hogy a kollégiumi és egyházkerületi pénzkezelés rendszerének esetleges megváltoztatása, netalán a kollégiumi takarékpénztár felállítása esetén a számvevő teendőit a változtatásnak megfelelő más szabályzatban fogja részletesen meghatározni.

2. Képesítésére nézve szükséges, hogy tejsőkereskedelmi iskolai végzettsége, államszámviteltani képesítése és e mellett gyakorlata legyen. Az államszámviteltani képesítést megválasztása után is megszerezheti a választáskor kikötendő s legalább egy évre terjedő határidőn belül.

3. Javadalmazása 3200 korona törzsfizetés, 200 korona ötödéves korpótlék ötízben és 600 korona lakáspénz.

4. A számvevő a kollégiumi tisztviselők és szolgák nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja. Nyugdíjjogosultságának megállapításánál a másutt hasonló minőségben eltöltött szolgálati évek is beszámíthatnak.

5. Csak református vallású egyének pályázhatnak. A pályázók keresztlevéllel iskolai és szolgálati, ugyszintén orvosi bizonyítvánnyal

kellően felszerelt s az Egyházkerületi Közgyűléshez címzett pályázati kérvényüket f. évi szeptember hó 30-ig a hivatalos órák alatt adhatják be a püspöki hivatalban.

A debr. ref. kollegium gazd. tanácsa.

Pályázat

A hajduböszörményi református egyház pályázatot hirdet egy fitanítói állásra.

Javadalom:

1. Ezerszáz (1100) korona készpénz egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve.
2. Háromszáz (300) korona lakber egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve.

3. Korpótlék az 1907. évi XXVII. t. c. szerint.
Köteletség:

Az iskolaszék, vagy egyháztanács által kijelölt osztály esetleg osztályok vezetése.

Megválasztott állását 1909 nov. 1-én köteles elfoglalni. Költözködési költséget megválasztott nem kap.

Pályázhatnak református vallású okleveles férfi tanítók. Pályázati kérvények 1909 évi okt. 2-ig aulirothoz küldendők.

Hajduböszörmény, 1909 szept. 17.

Szolnoky Gerzon,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A magyarhomorogi református kántortanítói állásra, melynek javadalma:

1. Kényelmes lakás házi kerttel (139 négyszögöl).
2. 11 kat. hold és 263 négyszögöl szántó föld 474 kor. értékben.
3. 600 négyszögöl legelő illetőség.
4. Földmunkálás és termény behordás váltsága 21 kor.
5. Örlés váltsága 12 kor. 80 fill.
6. Készpénz 24 kor.
7. Buzaváltságban 270 kor. 37 fill.
8. Árpaváltságban 134 kor. 92 fill.
9. 1 öl tűzifa váltsága 20 kor.
10. Tandij: minden gyermek után 1—1 véka árpa és 80—80 fillér.
11. Stóla 80 kor.

Ez az állás a javadalmi jegyzőkönyv szerint 1435 kor. 09 fillerre van értékelve.

Kötelelsége:

1. Isteniszteleteken az éneklés vezetése.
2. I—VI. oszt. elemi iskola tanítása egyh. ker.

utasítás szerint. 3. Kanonikus órákon, valamint a lelkész akadályoztatása esetén, templomi istentisztelet végzése.

Pályázati okmányok 1909 október 6-ig alólirott lelkészi hivatalhoz küldendők. Az énekpróba és választás október 10-én lesz.

A megválasztott tanító állását október 17-én elfoglalni köteles.

Magyarhomorogon, (Biharm) 1909 szept. 21.

Református egyháztanács.

— Dr. Láng szanatóriumában felvétetnek —
elme- és ragályos bajok kivételével — bármely beteg-
ségben szenvedők Napi ápolási díjak 6 koronától 12
koronáig. Külön szobák és közös kórtermek. Roentgen-
lehasztárium, alkalmos műveztőszék, legmodernebbül
felszerelt műóterem. Az intézet bárki által, bármikor
megtekinthető, tudakozódásokra az intézet tulajdonosa
készséggel szolgál felvilágosítással. Cím: Dr. Láng sza-
natórium. Debrecen, Kossuth-utca 39 szám.

Az összes iskolákban hasz-
nált tankönyvek-, író-, és rajz-
szerek

kaphatók:

Hegedüs és Sándor
**iskolai könyv- és papir-
kereskedésében**
DEBRECEN.

Nagy képes árjegyzéket kívánatra
ingyen és bérmentve küldünk.

Nem kell többé
10000 frtos régi hegedű

REMÉNYI MIHÁLY

mű-hegedű készítő

a magy. kir. zeneakadémia házi hangszerésze
legujabb találmánya a „Hangfokozó gerenda“
annak bármely hegedűbe, vapy gordonkába
illesztése után az sokkal jobb nemesebb és
erősebb hangot kap.

Kezesség minden egyes hangszerért,
Reményi sajátkészítményű új hegedűi
pótolják a drága mesterhegedűket, miután a legnagyobb
hangversenyteremben megfelelnek bizonyítékul annak
hogy **GEYER STEFI** a legnagyobb hegedűmű-
vészno a Vigadó nagytermében egy Reményi-féle új
hegedűn sikerrel hangversenyzett

Hegedű tisztítási és javítási műterem

BUDAPEST, KIRÁLY-U. 38. SZÁM.

Zenekarok felszerelése a legmérékeltebb áron.

Költségvétel díjtalan.

Ne vegyen semmiféle hangszert, míg Reményi leguj-
jabb árjegyzékét el nem olvasta.

Nagy raktr az összes és húrokban. — Régi hang-
szerek vétele és becsereleése. — Ezen lapra hivatkozva
minden hangszerről külön-külön árjegyzék küldetik.

E l a d ó

saját termésű hegyi borom. Ára
kétszer lehuzva, hordó nélkül (136
lit) 80 korona; hordóval 12 koro-
nával drágább.

HORVÁTH JÁNOS

református lelkész

T O K A J.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Debrecen, Piac-u. 69. sz.

Kölcsönöket ad: 1. Kezességre egy vagy több elfogadható kezes jótálása mellett, még azon esetben is, ha a kezesek nem szövetkezeti tagok. 2. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 3. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre. 4. Előleg kölcsönöket a fizetett összeg kilenc-tizedrész erejéig, kezesség nélkül.

Minden 100 korona kölcsön heti 50 fillérjével fizethető vissza, melyben a kamat is benfoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

A törzsbetétek 6 százalékot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármely napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít. A törzsbetét befizetések a hét bármely napján a hivatalos órák alatt eszközölhetők.

Vidéki tagok befizetését megkönnyítjük az által, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

Az intézet tagjainak száma öt évi fennállás alatt 4500-ra emelkedett a kik 20260 törzsbetétre több mint **Egy millió** koronát fizettek be. A kihelyezett kötvény állományunk pedig ez idő szerint a 1.600.000 koronát meghaladja.

Dr. Ferenczy Gyula,
alelnök.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

ifj. Widder Sámuel,
ügyv. igazgató.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok
nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

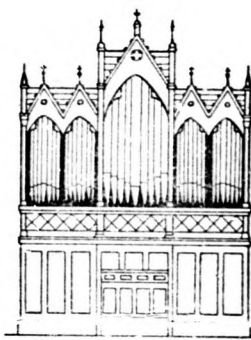
Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangú orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

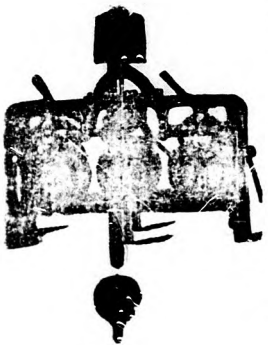
Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

— Főzőkonyhák. —

Toronyórák

palota-, városbázi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János

első magyar óragyár

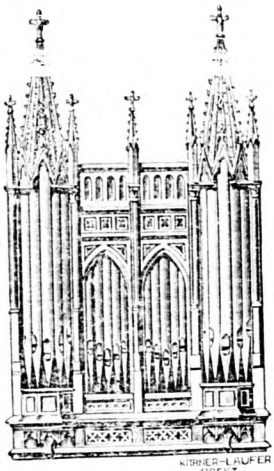
== gőzerő berendezéssel ==

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját hazban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

A pécsi
országos
munkasón
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1907-ben.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt **Har-**
moniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hang-
szer készítőjétől, legújabb **Harmonium**
árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bér-
mentve küld **Reményi Harmonium**
osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

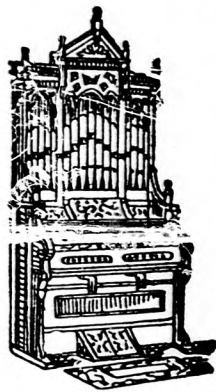
Ezen választók a legjobb
iskolai és templomi haszná-
latra készült valódi

Reol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja tel-
jesen azonos az **Orgona**
hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legolcsóbbtól a legfinomab-
big a legolcsóbb gyári ara-
kon.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-
szeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-
leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken
vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, —
számítások különleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emlék s*
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet
stylusban, levéltári okmány:artók.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi drogueria

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gummikban s érvköttőkben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb diszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Időszerű értesítés!

Ez uton értesitem azon nagytiszteletű urakat, a kik a formaruhát megrendelték nálam, hogy a kivánt diszöltönyt a kongresszust megelőző napon azaz e hó 27-én Debrecenben személyesen adom át a collégiumi széniori hivatalban.

Egyuttal tudatom a nagytiszteletű lelkész urakkal, hogy a fenti időben és helyen papi süvegek minden nagyságban lesznek kaphatók nálam, s hogy a kongresszus ideje alatt az esetleges megrendelések eszközzésére mindenkinek rendelkezésére állok s a mértéket is személyesen veszem fel.

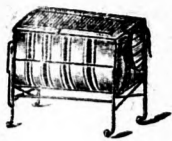
Tisztelettel :

Szántó József

papi-, uri- és egyenruha szabó

H.-m.-vásárhelyen.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweiszi és honi gyártmányu porcellán,
valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Mul- tiplicator hőfejlesztő kályhabetétek. vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

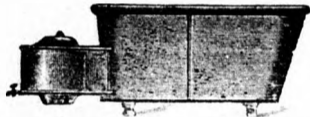
Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerű ismétlő fegyver 190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőczőn
Ung megye
Alapítva 1793-ban.

Budapesten
VI. Lehel-u. 8/a.
Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kivánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetüknél fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járatuknál fogva egy ember által egyszerre több harang is huzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőczőn közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelve Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőczőn a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdú- és Biharvár-megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunánás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajduhadház, Hajdusz. boszló, Bal-mazujváros, Püspökladány, Nádudvar, Debrecen, Mikepécs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Várád, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér Endréd, Érmihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzesgyarmat, Mezőgyán, Mezőkövesd, Pecsaj, Gálos petri, Fiszavalk, Fiszalucz, Árpád, Erdőgyaroz, Hosszupálvi, Bihardiószeg Feketebátor, Szakál. stb.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH

Budapest, Váci-körút 68,

által a legutányosabb árak mellett ajánlatosak

Locomobil és gőzcséplőgépek,

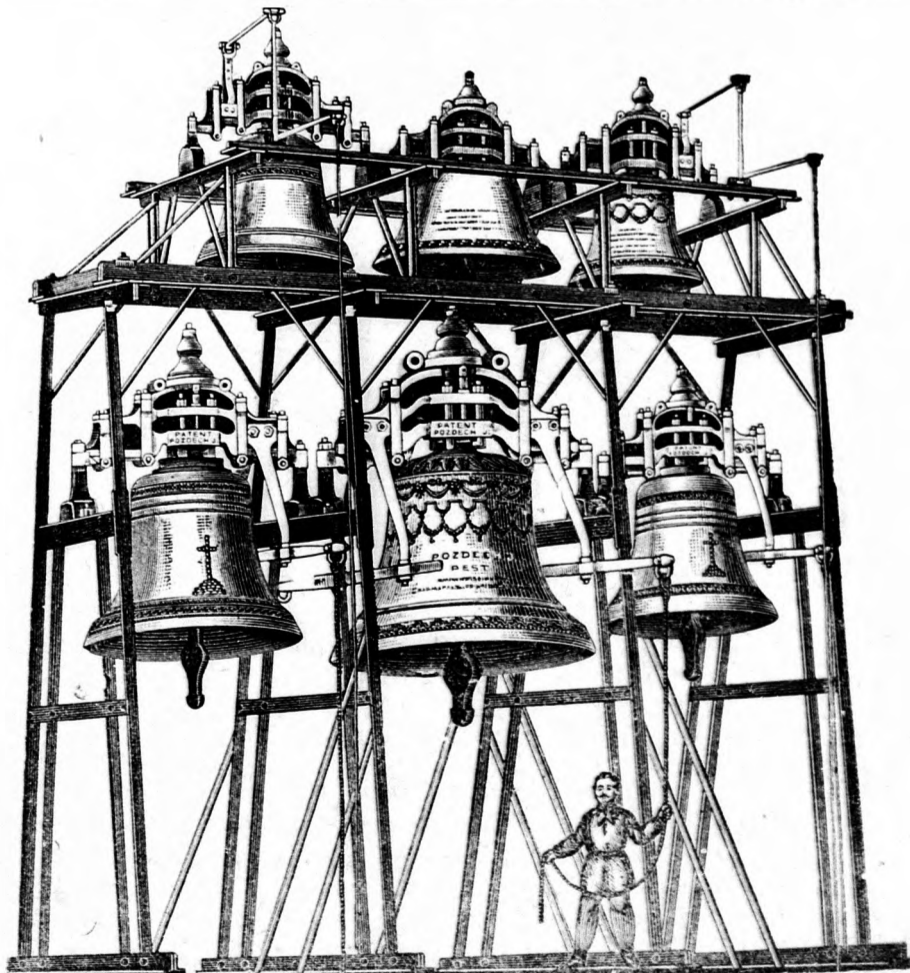
szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-csépők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szecskavágók, répvágók, kukoriczamorzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Képviselő és
bizományi
raktár

Laczka László

géplakatos mester
Debrecen,
II. Bethlen-utca 48. sz.

Király balzsam Kőszvény és csuz ellen.

☪ ☪ Legujabb gyógyszer. ☪ ☪

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják kőszvénynél csuznál továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszerű” gyógyszerháza a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhetők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődeje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és armegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládaival. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precizen azonnal megszólalnak.

Elválok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerinti rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.